

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Sophus Bugge.

4de Hefte.

Christiania.

A. W. Brøggers Bogtrykkeri.

1898.

22. Opedal.

Literatur. Utrykt. Kopi af Breve fra Cand. theol. Johs. Brochmann paa Lofthus i Ullensvang til Prof. Moltke Moe, daterede $^{30/10}$ 1890 og $^{11/11}$ 1890. — Breve fra Cand. Brochmann til S. Bugge, daterede $^{29/1}$ 91 og $^{17/3}$ 91. — Breve fra Skolebestyrer Bendixen i Bergen til S. Bugge, det første udateret, de andre daterede $^{21/1}$ 91, $^{24/2}$ 91 og $^{23/3}$ 91. — Brev fra Overlærer Thomassen i Bergen til Skolebestyrer Bendixen, dateret $^{22/2}$ 91. — Bemærkninger om Indskriften af S. Bugge, nedskrevne i Bergen Juni 1895. — Bemærkninger om Indskriften af O. Rygh, nedskrevne i Bergen $^{7/8}$ 1895. — Alt i Runearkivet i Christiania.

Trykt. Bergens Aftenblad Fredag Aften 28de November 1890. — S. Bugge i Arkiv f. nord. Filol. VIII (1892) S. 1—33 (med Tegning af Stenen og en af Runerne). — Tegning af Stenen og af dens Runer, bestemt for Stephens Runic Mon. IV (uudgivet; i Runearkivet i Christiania). — Noreen *Altisl. u. altnorw. Gramm.* ² (1892), S. 156, 165, 184, 261 Nr. 25. — Streitberg *Zur germ. Sprachgeschichte* (1892), S. 108 f. — Burg i *Zeitschr. f. deutsch. Alt.* XXXVIII (1894) S. 170. — Stephens *The Runes* (1894), S. 37 Nr. 27 og S. 91. — Hirt i *Sievers Beiträge* XVIII (1894) S. 275. — Streitberg *Urgerm.*

Gramm. (1896), S. 51, 72, 124, 148, 186, 205, 236, 250. — Noreen i Pauls Grundriss ² I (1897) S. 520, 555, 559, 609, 615 f., 618. — Th. v. Grienberger Arkiv f. n. Filol. XIV (1897), S. 117. — Brate sammesteds (1898), S. 335.

Grundlag for Behandlingen. De under utrykt Literatur nævnte Optegnelser samt Photographier og Papiraftryk.

Tegninger. S. 297 meddeles Autotypi af et Photographi efter Originalen. Stenen fremstilles her uden det frakløvede Stykke. S. 298 meddeles en Tegning af Stenen, som tidligere har været udgiven i „Arkiv“ VIII og som velvillig er laant af Prof. A. Kock i Lund. I denne er det frakløvede Stykke føiet til det øvrige. Endelig meddeles S. 300 Autotypi af Runerne i halv Størrelse, efter Papiraftryk, hvis Træk er blevne udfyldte med Blyant.

Gaarden Opedal¹⁾ i Ullensvang Præstegjeld har været og er en af de største i Hardanger. Den har Havn. Husene ligger i en tæt Klynge, 70 til 80 sammen. Heromkring har der været flere Grupper af Gravrøser. Se Bendixen i Aarsberetning fra Foren. t. n. Fort. Bevar. for 1889 S. 39—41. I Syd og SV. for Husklyngen, noget høiere end den og skilt fra den ved en liden Dal og en Bæk, ligger Sletten Alvavoll²⁾. Gaar man fra Gaarden op paa denne, har man straks til høire, paa Voldens yderste Rand, en gammel, forlængst udgravet Gravrøs, dækket af Torv, 12½ M. i Tv., omkr. 1½ M. høi. Mange store Stene fylde dens tragtformede Overflade.

I Vest er der paa en høi Knaus, ret op for Fjorden, 5 store Røser i Rad. Lidt nede i Bakken, omtrent 50 Skridt fra hin mindre Røs og nærmere denne end den inderste af de 5 store Røser blev i September 1890 ved Rydningsarbeide fundet en Sten, der er forsynet med den Indskrift, som her skal behandles. De første Meddelelser om dette Fund skyldes Cand. theol. Johannes Brochmann, som boede i Nærheden. Han skaffede siden med utrættelig Velvilje tilveie Aftryk, Photographier og Tegninger, ligesom alle andre nødvendige Oplysninger om den fundne Runesten og dens Omgivelser. Ogsaa Skolebestyrer Bendixen har om Stenen givet mange værdifulde Oplysninger, som i det følgende er benyttede.

Den Del af Stenen, hvorpaa Runerne findes, laa næsten en Fod nede i Jorden, men den mest uregelmæssige Del af den, som nu er kløvet fra det øvrige, stak op over Jordskorpen. Saaledes havde den sandsynlig ligget i lange Tider. Paa det Sted i Bakkeskraaning, hvor Stenen blev funden, viste Jordoverfladen ikke Formen af en Gravhaug, men der var kun en Ophobning af Stene. Før Indskriften var opdaget, sprængte Eieren et stort Stykke af Stenen i den Hensigt at benytte Resten til at bygge med; men Skriften er derved ikke bleven skadet.

1) Matr. Gaards-Nr. 74. Navnet udtales med aabent *o*. Det skrives i Middelalderen *opudalr*, *cupudalr*, *oppudalr* og er dannet af et Elvenavn **Opa*, nu *Opo* (med aabent *o* i første, lukket *o* i anden Stavelse). Dette Elvenavn hører til *opa* eller *hopa* „vige tilbage, gaa baglængs“.

2) Navnet synes at betegne „Alvernes Slette“.

Da Stenen var bleven løftet op, og man ryddede Jorden omkring den en Fod dybt, fandt man en Mængde Kul, Aske og brændt Næver. Eieren Knut Isakssøn Opedal skænkede Stenen til Bergens Museum, hvor den nu findes.

Det frasprængte Stykke er omtrent en Tredjedel af den hele Sten. Dets Længde er 1,20 M.; største Bredde 0,89 M.; største Tykkelse 0,30 M. Hoveddelen er 1,32 M. lang, 0,53 til 0,77 M. bred paa den bredeste, ikke beskrevne Side; 0,95 M. lang, 0,39 M. bred paa Forsiden.

Stenen er efter Overlærer Th. C. Thomassen af chloritholdig Lerglimmerskifer. Denne Stenart forekommer under Navnet „Blaasten“ hyppig der i Bygden. Skiferen er i Stenen temmelig stærkt isprængt med Kvarts. Denne ligger dels i mindre Lameller og Lag parallelt med Skiferfladerne, hvilket er det fremherskende, dels gjenemsætter den Skiferfladerne som Aarer eller Baand. Skiferen er dog ikke mere isprængt med Kvarts, end at den let lader sig kløve. Stenarten er meget blød, og en Skifer som denne maa antages for at være særlig udsat for hurtig Forvitring.

Stenen har kun to Flader, som kunde egne sig til Anbringelse af Indskrift, og langs den Kant, hvor disse skjære hinanden i en omtrent ret Vinkel, staar Indskriften paa den ene Flade. Paa den ikke beskrevne Side er der flere Striber og Fordybninger som er gjorte med Menneskehaand, men som ikke ser ud til at betyde

nogetsomhelst. Indskriftfladen er efter et gammelt Brud, men ikke glattet ved Kunst.

Runerne er aabenbart ridsede med en Kniv eller et lignende Redskab i den bløde Sten, ikke indhuggede. Bendixen bemærker: „Uregelmæssighederne i Linjerækken og tildels i enkelte Bogstavers Form synes at hidrøre fra saadanne haarde Knuder, som Kniven ikke har kunnet faa Tag i; den har gledet ud eller Risteren har maattet vige og søge Plads udenfor den rette Linje langs Kanten for sine Tegn. Selv den lette Eftergaaen af Tegnene med Blyant eller Pennekniv har tildels sat Mærker i den bløde Skifer, og det er tydeligt, at en saadan Sten ikke kan have staaet udsat for Veirliget, uden at Overfladen er bleven helt forvitret, i hvilket Tilfælde Runerne vilde være forsvundne. Den maa derfor have været lagt eller opstillet inde i en Haug, som flere af den ældre Jernalders Runestene. Dens Form . . . danner en langagtig Tærning.“ Bendixen formoder, at Stenen snarest har været reist, saa at Indskriften gik ovenfra nedad. Men hvis Stenen, som jeg med Bendixen formoder, fra først af har havt sin Plads inde i en Gravhaug, synes det muligt, at den der har været anbragt i liggende Stilling saaledes, at Runeindskriften var horizontal og Runernes Toppe opadvendte¹⁾

Ogsaa Runernes ringe Størrelse synes at tale mod, at Stenen skulde have været bestemt til at reises i fri Luft.

Indskriften danner to Rader af den længere Rækkes Runer, som er skrevne langs efter Stenen, fra høire mod venstre³⁾. Runerne er ikke indfattede i nogen Ramme. De skifte mellem en Høide af 2½ og 3 Cm. og er i det hele tydelige. Den Rad, som skal læses først og som er længst (28 Cm.), er nærmest Stenens ene Kant. Anden Rad, som er 15½ Cm. lang, begynder længer til høire end første. Toppene i anden Rad er nærmest ved Basis af Runerne i første.

Fra første Rune i anden Rad (I i liubu) er der til Stenens Endekant mod høire 20 Cm., til Fladens øverste Kant 2—4 Cm. Fra sidste Rune i første Rad (u i minu) til Stenens Endekant mod venstre omtr. 30 Cm., til Fladens nederste Kant 33 Cm. Denne Rune (u) er kun 1—2 Cm. fra Fladens nærmeste Kant.

Første Rad danner en svag Krumning, saa at dens sidste Rune er nærmere ved Fladens øverste Kant end dens første Rune. De 8 første Runer i anden Rad staa nogenlunde lige med svag Sænkning, saa at de sidste af disse Runer staa lidt lavere end de første. Men Rune 9 i denne Rad er anbragt meget lavere end de foregaaende Runer i samme Rad, og Rune 10 igjen meget lavere end Rune 9. Dette er gjort, fordi anden Rads Runer ellers vilde støde sammen med første Rads Runer. Rune 10, 11, 12 af anden Rad lude stærkere forover end de foregaaende Runer i samme Rad. De staa nogenlunde lige under de første Runer af første Rad.

Med Hensyn til den Maade, paa hvilken Indskriften er anbragt paa Stenen, har Opedal-Stenen nogen Lighed med Strand-Stenen fra Ryfylke. Paa begge disse Stene gaar Indskriften i flere ikke forbundne Rader, som ikke er indesluttede af

1) Jfr. om By-Stenen Norg. Indskr. I 115 f.

2) I den Stilling, hvori Stenen blev funden, men som ikke har været dens oprindelige, vendte Runernes Toppe ned.

nogen Ramme, fra høire mod venstre. Øverste Rad er paa begge Stene nær ved Kanten. Paa Opedal-Stenen begynder anden Rad længer til høire end første, paa Strand-Stenen første Rad længer til høire end anden. Men Strand-Indskriften staar i Modsætning til Opedal-Indskriften deri, at Runerne i den førstnævnte er større og dybere, og deri, at de er huggede, ikke skaarne ind. I Runernes Former er der heller ingen særlig Lighed mellem de to Indskrifter. Derimod stemmer Opedal-

Stenen overens med Tørvik-Stenen B deri, at Runerne er skaarne, ikke huggede ind. Begge de sidstnævnte Stene synes fra først af at have været anbragte inde i en Gravhaug.

Paa Opedal-Stenen er Ordadskillelse enten ved Skilletegn eller ved Mellemrum ikke anvendt.

Ordet *liubu* er vistnok skilt fra Ordet *mea* ved større Mellemrum¹⁾, men dette har sin Grund deri, at der her er en næsten oval Kvartsknude, som staar frem paa Overfladen.

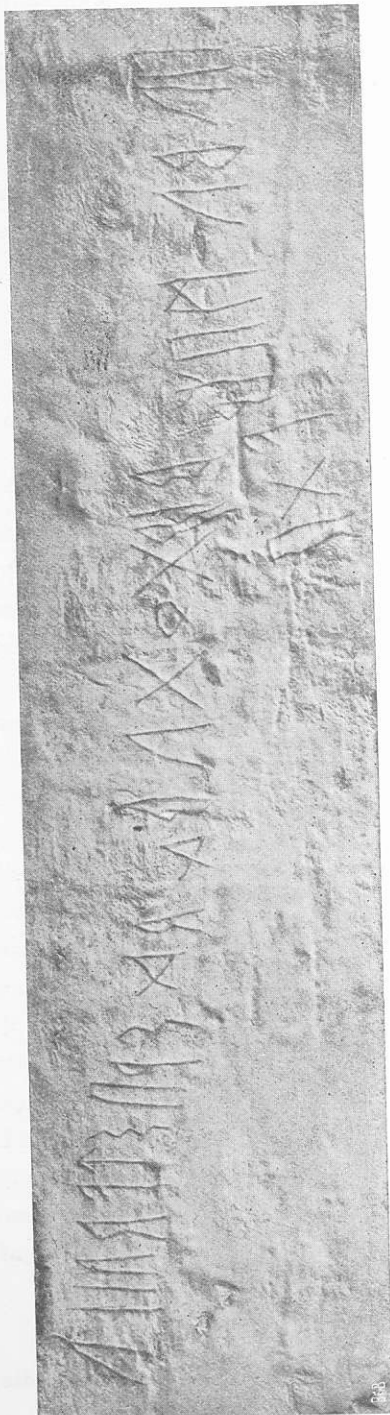
Ved den følgende Gjennemgaaelse af de enkelte Runer vendes Tegnene her om mod høire.

Første Rad (a).

Rune 1 **þ** **b**. Ved **b**-Runen gaa Sidestavene her og i det følgende ikke ind til den rette Stav paa Midten. — Rune 2 | **i**. — R. 3 **R** **r**. Hovedstaven krummer sig paa Midten temmelig stærkt ind til venstre. Sidestaven er oventil kantet. Runen har nedentil paa Grund af en Ujævnhed i Stenen faaet en uregelret Form og Retning. — Rune 4 **X** **g**. — Rune 5 er **ŋ**. Runen gaar ikke saa høit op eller saa langt ned som de omstaaende Runer. Runen dannes af to mod hinanden vendte, snarere afrundede end kantede Vinkler, som slutte sig sammen, saa at de tilsammen danne tilnærmelsesvis en Oval. Skraastregen af venstre Vinkel fortsættes nedenfor det Punkt, hvor de to Vinkler nedentil mødes, i en kort og nedad mod høire svagt skraanende Streg. Hvorvidt der til venstre er en kort Streg nedenfor det Punkt, hvor de to Vinkler mødes, er lidt usikkert.

Rune 6 **X** **g**. — R. 7 **Ŋ** **u**. Den rette Stav fortsættes lidt ovenfor Sidestavens Begyndelse.

Rune 8 er nedentil bleven lidt utydelig

¹⁾ Mellem venstre Stav af **m** og høire Stav af **e** er der nedentil 1 Cm., men mellem venstre Stav af andet **u** og høire Stav af **m** nedentil 1,4 Cm.

ved en tilfældig Indhuling. Runen skal efter min Opfatning sikkert være **β b**, men den adskiller sig fra den regelrette Form af **b** ved en Vinkel udenfor (til venstre for) Sidestavens Midte. Det er muligt, at **b**-Runen har faaet denne Form, fordi Runeristeren, efterat han havde begyndt paa Sidestaven, fandt, at dennes øvre Del gik for langt ned og fjærned sig for meget fra Hovedstaven og derfor vilde rette paa dette. Men jeg troede ved Undersøgelse af Originalen at se, at Runeristeren først havde begyndt paa **R r** og derpaa rettet denne Rune til **β b**. Rune 8 kan ikke læses som Binderune af **β b** og **P w**.

Tegn 9 er hidtil ikke fundet i nogen anden Indskrift. Det har utvivlsomt samme Betydning som Tegn 11. Tegnet bestaar begge Gange, det forekommer, af et Skraakors, som er lukket til høire ved en lodret Streg. Den Korsarm, som skraaner nedad i Retning mod følgende Rune, er paa det første af disse Tegn ret, paa det andet krum. Det første af disse Tegn naar ned til den foranstaaende Runes Basis, men ikke op til dennes Top; det andet naar op til den foranstaaende Runes Top, men ikke ned til dennes Basis. Paa begge Tegn stikker den rette Stav lidt op over Skraastregen og lidt ned under denne.

Om Betydningen af dette Tegn skal jeg i det følgende tale.

Rune 10 **R r**. Den øverste Del af Sidestaven er snarest afrundet. — Tegn 11. Se ved Tegn 9. — Rune 12 **ξ s**. Runen har Form af to forenede Vinkler, den ene over den anden. Denne Runeform forekommer ellers paa Spydstagen fra Kragehul og paa Skjoldbulen fra Torsbjærg samt paa Skärkind-Stenen fra Østergötland, hvor dog Vinklernes Aabning er vendt mod Indskriftens Begyndelse. — Rune 13 **P w**. Sidestaven er afrundet.

Rune 14 **Π e**. Her ligesom paa Rune 29 og 34 forbinder en ret horizontal Streg oventil de to rette Stave. Paa Rune 14 bøier venstre Stav sig oventil lidt til høire. Alle tre **e**-Tegn, og navnlig Rune 14, er temmelig smale i Forhold til Høiden.

Denne Form af **e** med ret Forbindelsesstreg oventil findes ogsaa paa Dopskoen fra Torsbjærg og paa Diademmet fra Straarup. Samme Runeform forekommer én Gang paa Krogsta-Stenen i Upland, hvor jeg (Norg. Indskr, I 128 — 130) har læst den som **e**. Paa **e**-Runen i Valsfjord-Indskriften er ifølge Overlærer K Rygh den tydelige Forbindelsesstreg oventil retlinjet paa Midten og for største Del, men gaar paa begge Sider skraat ned fra den lodrette Stavs Top. Ved disse **Kjendsgjærninger** er det godtgjort, at Wimmer havde Uret, naar han mente (Runenschrift S. 103), at **s** har faaet denne Form udelukkende derved, at Indskrifterne fra Torsbjærg og fra Straarup er paa Metal. Paa den anden Side tør jeg ikke nu, som i Arkiv VIII 31, bruge denne Form som Støtte for Indskriftens **Ælde**.

Rune 15 **ξ s** har Formen af 3 forenede Vinkler, den ene over den anden. En lignende Form har Runen i den danske Himlingøie-Indskrift. Paa Fonnaas Spænden har **s**-Runen Formen dels af to, dels af flere sammenføjede Vinkler, men den er der kortere end de andre Runer.

Rune 16, 17, 18 **↑ R R tar**. Øverste Del af Sidestaven paa **R** er kantet.

Rune 19 er **Π m**. Runen er meget smalere end **m** som Rune 28. Paa Rune 19 er den Skraastreg, som fra anden Stav lidt nedenfor dennes Top skraaner

nedad til første Stav, meget utydelig; men baade Skolebestyrer Bendixen og jeg har bestemt troet at se denne Streg, medens Prof. Rygh ikke har kunnet finde nogen saadan Forbindelsesstreg.

Rune 20 | i. — Rune 21 † (paa Stenen †) n. Skraastregen er paa høire Side af den rette Stav ganske kort og meget utydelig; Prof. Rygh kunde ikke se Spor af Kvist til høire for Staven.

Rune 22 ʀ u.

Anden Rad (b).

Rune 23—27 (b 1—5) ʀ | ʀ ʀ ʀ liubu. Paa Rune 25 gaar Sidestaven ikke saa langt ned som Hovedstaven.

Rune 28—30 (b 6—8) ʀ | ʀ ʀ mer. Venstre Kvist paa Rune 30 gaar ud fra Staven høiere oppe end høire Kvist.

Rune 31 (b 9) ʀ w. Sidestaven er mere kantet end paa Rune 12, hvor den er krum. Paa Rune 31 er Hovedstaven bleven lidt kort og lidt skjæv ved at støde sammen med en Afsats i Stenen.

Rune 32—33 (b 10—11) ʀ X ag.

Rune 34 (b 12) ʀ e. De to Stave er ikke fuldstændig rette og er nedentil nærmere hinanden end oventil.

Idet jeg foreløbig gjengiver Tegn 9 og Tegn 11 ved en Stjerne, transcriberer jeg den hele Indskrift saaledes:

b i r g ʀ g u b * r * s w e s t a r m i n u
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

l i u b u m e r w a g e
23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34

At det første Ord i Indskriften er et Kvindenavn i Nominativ, bevises ved de i Apposition dertil staaende Ord *swestar minu* (Rune 12—22) „Søster min“ i det følgende. Man bør, saaledes som Prof. Torp først har foreslaaet, udskille et Kvindenavn i Nominativ *birgʀgu* som første Ord.

Da Runen ʀ her staar mellem to g-Runer, maa den her have været udtalt som en Stavelse, og da som Stavelsen *iʀ*. Dette har sin Forklaring deri, at Runens Navn, som paa Angelsaksisk er *Ing*, begyndte med *iʀ*. Brugen af dette Runetegn som Stavelsetegn findes ogsaa i *harʀa* paa Kammen fra Viemose (= *hariʀa* paa Skåäng-Stenen). Ligesaa i *ranʀa* d. e. *Raninga* paa Spydspidsen fra Müncheberg. Stephens (Run. Mon. I, 306) anfører, at en Mynt af Beornwulf (Konge af Mercia 821—823) har *monnʀ* (de 4 første Bogstaver er latinske, den 5te er Runen *Ing*). Jfr. Chadwick i Streitbergs Anzeiger IX 62.

Ellers findes ikke, saaledes som i *birgʀgu*, en Forbindelse af Runen ʀ og g i samme Ord som Betegnelse for den Lyd, der sædvanlig betegnes ved ʀ alene og paa Reistad-Stenen ved Runerne *ng*. Om Endelsen -u skal jeg i det følgende tale.

Kvindenavnet *birgʀgu* er af Stammen *Birgingō*, der er dannet ved samme Suffix som oldnord. *drótning*, *kerling*. I urnordiske Indskrifter forekomme tilsvarende Hankjønnsformer paa *iʀar* dels som egentlige Navne, dels som Patronym-

mica. Ogsaa ved det beslægtede Suffix *-ingōn-* dannes urnordiske Kvindenavne: **taliŋo** paa Viemose-Høvelen, Genetiv **igiŋon** Stenstad.

Kvindenavnet **birgŋgu** staar sandsynlig i Forbindelse med oldn. *björg* fem. „Hjælp“, skjønt Stammeordet fra Formens Side kunde svare til oldn. *bjarg* eller *berg* neutr. „Bjærg“. Navnet er beslægtet med det norsk-islandske Kvindenavn *Björg* og med det norsk-islandske Mandsnavn *Bergr*, vistnok tillige med Mandsnavnet *Birgir*, som forekommer tidligere i Sverige end i Norge. S sammensatte Kvindenavne paa *-björg* har haft en større Anvendelse end det usammensatte Kvindenavn *Björg* og er vistnok ældre end dette. Hos Frankerne forekommer i latinske Documenter en Række af sammensatte Kvindenavne paa *-berga*, de tidligste i 6te Aarhundred, medens det usammensatte *Berga* derimod er yderst sjældent. Hos Burgunderne kan sammensatte Kvindenavne paa *-berga* allerede paavises i 5te Aarhundred. I latinske Documenter fra 8de Aarh. nævnes mange langobardiske Kvinder, som bære sammensatte Navne, der ende paa *-perga* eller *-berga*. En Kvinde af den østgotiske Kongeæt i 6te Aarh. hed *Amalaberga*. Hos Alemanner forekomme sammensatte Kvindenavne paa *-pirc* eller *-birg*. I Bedas Kirkehistorie forekommer det angelsaksiske Kvindenavn *Aedilberg*.

birgŋgu er sandsynlig afledet af et sammensat Kvindenavn, hvis andet Led har svaret til oldn. *-björg* (f. Ex. oldn. *Herbjörg* jfr. oht. *Heripirc*), i urnord. Form *-*bergu*. En lignende Forkortning er indtraadt i Kjælenavne, som ved Tilføielse af et Suffix er dannede af sammensatte Navne. Saaledes nordtysk *Giso*, Navn paa en Mand, som ogsaa kaldes *Wartgis*, i 10de Aarh.; sydtysk *Grimizo* = *Theudgrim* i 11te Aarh. (Stark Kosenamen S. 13 f.); nyisl. *Friða* af *Hólmsfríðr*, *Lauga* af *Guðlaug*, *Leifi* af *Þorleifr* o. s. v. (Vigfusson Icel.-Engl. Dict. XXXIV b).

I **birgŋgu** er første i i lukket Stavelse opstaaet af *ě* ved Indflydelse af det efter det palatale *g* følgende *i* i Afledningsendelsen *-ingō-*.

Om denne *i*-Omlyd se bl. a. Noreen Abriss d. urgerm. Lautl. S. 14 f. og min Udvikling i Arkiv VIII 9 f., jfr. Norg. Indskr. I 101.

I **birgŋgu** blev det første *g* dengang, da Indskriften blev ridset, sikkert udtalt som Spirant og sandsynlig som palatal Spirant. Om det andet *g* dengang blev udtalt som Spirant eller som guttural Explosivlyd, lader sig for Tiden neppe bestemme.

De efter **birgŋgu** følgende 4 Tegn (8—11) **b*r*** er de Tegn, som det er vanskeligst at tolke i Indskriften. Jeg gjæmmer derfor Behandlingen af dem, indtil de øvrige Ord er gennemgaaede.

Rune 12—18 danner Ordet **swestar** „Søster“, Nominativ i Ental. Formen er ligelydende med oldsaks. *swestar* og staar ganske nær ved got. *swistar* og oldhøitysk *swester*.

Forholdet mellem den urnordiske Form **swestar** og den historiske Tids nordiske Form *syster*, *systir* er af Vigtighed for Sproghistorien. Hvad første Stavelses Vokal angaar, skulde **swestar** lydret blive til **suestir* i Nomin. Ental, men den lydrette oldnord. Form for Nomin. Flertal skulde være **suistr*. Fra den sidstnævnte Form og fra andre Casusformer, i hvilke *swest-* ved *i*-Omlyd gik over til **swist-*,

udbredte Vokalen *i* sig til alle Former af Ordet. Paa lignende Maade skulde oldn. *vist* Gen. *vistar* tidligere have havt Gen. **vestar*. Siden blev **swist*- ved Indflydelse af et følgende *u* (eller *o*) til *syst*-, saaledes som Hoffory først har paavist (Nord. Tidskr. f. Filol. N. R., III S. 296); altsaa Gen. sg. *systur*, Dativ pl. *systrum*. Endelig udbredte *syst*- sig ved Analogi til alle Former af Ordet. Mulig er der af dette Ord bevaret en anden nordisk Form, som er oprindeligere end den sædvanlige. I Bergens Museum findes et Fragment af en Runesten med den kortere Rækkes Runer, sandsynlig fra Jæderen (med \mathfrak{f} for *g* og \mathfrak{l} for *s*). Det har følgende Indskrift:

| * : *þing* : *iftatla* : *kus* | (L. 1)

| * : *siins* : *auk* : *suis**u** | (L. 2)

Linje 1. Første Rune (til venstre for de første to Prikker) har mulig været *n*. Linje 2. De to Prikker til venstre har Prof. Rygh ikke seet. — *siins*, neppe *sitns*. — Næstsidste Rune (foran *u*) har været *i* eller *t*. I begge Rækker mangler meget til venstre; noget kan mangle til høire. Indskriften har sandsynlig begyndt omtrent saaledes: [*N. N. raisþi stai'n* : *þing* : *ift atla* : *kus* . . . : Om der i *kus* stikker Tilnavnet *kussa* (Accus.), skal jeg lade være usagt. — Med *siins* kan jævnføres *siin* i Distington-Indskriften paa Man (Cumming Nr. 12). — *suis**u** tør mulig udfyldes til *suistur*.

Ogsaa Vokalen *a* i *swestar* er vigtig. I Lighed med denne Form formoder jeg som urnord. Nominativformer **fadar*, **mōdar*, **brōþar*. Streitberg Urgerm. Gramm. S. 25 har efter min Mening Uret, naar han antager, at *a* i *swestar* er opstaaet af indogerm. *ō* i **swésōr* og naar han stiller *swestar* med Hensyn til Endelsens Vokal i Modsætning til Rök-Stenens *fapir*, hvis *i* er opstaaet of indogerm. *ē*. Denne Modsætning kan jeg ikke erkjende, fordi *swestar* tilhører et ganske andet Sprogtrin end *fapir*. Den historisk nordiske Form *systir* bør ikke uden Nødvendighed skilles fra urnord. *swestar* og altsaa heller ikke fra got. *swistar*. Jeg forklarer *-ar* i *swestar* af indogerm. *-ēr*, der hører hjemme i „Fader“ og „Moder“ og derfra er overført til „Broder“ og „Søster“. Urnord. *-ar* i *swestar* forholder sig til *-er*, *-ir* i *systir*, ligesom urnord. *-a* i Nomin. af *-n*-Stammer forholder til historisk nordisk *-e*, *-i*. Jfr. Arkiv f. nord. Filol. VIII 17—20, Norg. Indskr. I 65 f.

swestar har bibeholdt det oprindelige *r*, som betegnes ved Runen \mathfrak{R} . En mindre oprindelig Consonant, betegnet ved en Form af *yr*-Runen (\mathfrak{A} \mathfrak{R}), finde vi i analoge Former, som er skrevne med den kortere Rækkes Runer, f. Ex. *fapir* paa Rök-Stenen, *sustir* Tryggevælde, *tutir* Björkö. I disse Former er *r* kommet ind istedetfor *r* ved Analogi fra andre Nominativer, i hvilke det var Casusendelse og ikke hørte til Stammen.

minu er, ligesom det følgende Ord *liubu*, Nomin. Ental Hunkjøn. Disse to Former er af stor Vigtighed, fordi de giver os to sikre Exempler paa, at tostavelser Hunkjønnsstammer paa *-ō-*, hvis første Stavelse er lang, i det urnordiske Runesprog dannede sin Nominativ Ental paa *-u*. Denne samme Endelse har vi i *birgngu* ved en trestavelser Stamme. Löffler har allerede (Ant. tskr. f. Sverige VI, H. 2, S. 14) forklaret *gibu* paa en Bracteate, der er funden i Sjælland (Stephens Nr. 57), som en Nominativform = oldn. *gjof* af en tostavelser Stamme paa *-ō-*, hvis første Stavelse

var kort¹⁾. Et andet Exempel giver Ordet laþu, der forekommer paa en Bracteate fra Darum i Jylland samt foran andre Runeforbindelser paa Bracteaterne Nr. 19 hos Stephens (hvor jeg ikke med Wimmer Runenschrift S. 76 læser lawu) og Nr. 24. Jeg tror, at dette laþu formelt svarer til oldn. loð „Indbydelse“, men at det er at forstaa som „Tegn paa Velvilje“, „Kjærlighedsgave“; jfr. got. *laþaleiko ģđista* (meget gjerne), *laþons paráklisis, létrosis* (Trøst og Forløsning).

Denne Endelse -u var ubetonet i urnord. tostavelser Ordformer, hvis første Stavelse var lang. Endelsen -u forudsætter urgerm. -ō og synes at svare til -ā i andre indogerm. Sprog.

Flere saadanne urnordiske Hunkjønformer paa -u er blevne bevarede i finske Laanord, se Thomsen „Den gotiske sprogklasses indflydelse“ S. 78 f.; f. Ex. *panku* „fibula“ af urnord. **spangu*, hvoraf oldn. *spang*²⁾.

Tilsvarende danske Former paa -u findes endnu i Runerækken fra Leiden, hvis første Optegnelse jeg har henført til c. 825—850. Her er skrevet **reidu soulu**
R410N H111N
Se mine Bidrag til den ældste Skaldedigtningens Historie S. 19; v. Grienberger i Arkiv XIV, 102 f.

I den historiske Tids nordiske Sprog faldt Endelsen -u (-o) bort, men virkede omlydende paa den foregaaende Vokal, forsaavidt denne var modtagelig for Omlyd; f. Ex. oldn. loð = urnord. laþu.

Ved *swestar minu* „Søster min“ staar, ligesom ved *magu minino* paa Strand-Stenen, Eiendomspronomenet efter det Substantiv, hvortil det hører.

liubu er Nomin. Ental Hunkjøn af samme Adjectiv som oldn. *ljúfr* „kjær“, got. *liufs* (Stamme *liuba-*), oht. *liob*, nht. *lieb*, ags. *léof*. I *liubu* betegner *b* den tonende bilabiale Spirant, som hørtes allerede i dette Ords fællesgermanske Form.

Den tilsvarende Hankjønform *leubar* findes i Navnet *skiþaleubar* paa Skärkind-Stenen i Östergötland, der i historisk Form vilde hede **Skinnljúfr*.

I *liubu* er Diphthongen *eu* bleven til *iu*, fordi anden Stavelse har Vokalen *u*; jfr. Norg. Indskr. I 219. Dette kan sammenlignes med det Forhold i Oldfrankisk, at fællesgermansk *eu* er blevet til *eo*, naar den følgende Stavelses Vokal er *a*, *e* eller *o*, men i alle andre Tilfælde til *iu* (Braune Althochdeutsche Gramm. ¹ § 47). Dette er forsaavidt overensstemmende med Forholdet i Urnordisk, som *eu* i begge Sprog er blevet til *iu*, naar den følgende Stavelses Vokal er *u* eller *i* (oht.

¹⁾ Dog er denne Opfatning af *gibu* tvivlsom, da det følgende Ord *auna* neppe er sikkert forklaret.

²⁾ De finske Ord paa -a, som er laante fra germanske Hunkjønord med Stamme paa -ō-, er laante fra Gotisk, ikke fra Nordisk; f. Ex. *nielka* Naal fra got. *nēpla*, *multa* Støv fra got. *mulda*, *kansa* Folk, Selskab fra got. *hansa* (paa en Tid, da dette blev udtalt *χansa*). Finske Ord som *runo* „Digt, Rune“, *sakko* „Pengebod, Sag“, *kauto* „Overlæder paa Sko“ opfatter Noreen (Pauls Grundriss ² I 609) som Laanord fra urgermanske Former paa -ō-, der er ældre end de nordiske Former paa -u. Men de kan være laante fra nordiske Former paa -o, som er ensartede med Fyrunga-Stenens *kinþakuþo* (Kvindenavn i Accus.), hvilket i en af de ældste Indskrifter vilde have hedt **kinþaku(n)þu*; jfr. *gino*-Stentofta = *ginu*-Kragehul. Jeg holder det for ubevist, hvad Wimmer (Runenschr. S. 215) mener, at de ældre Indskrifter med den længere Rækkes Runer skulde have -o i Hunkjønord, hvor de yngre havde -u.

biutu, biutis), medens denne Overgang ikke er indtraadt, naar den følgende Stavelses Vokal er *a* eller *o*.

Næstsidste Ord er **mer** = oldn. *mér* Dat. „mig“. Det lader sig ikke afgjøre, om Vokalen i **mer** er lang, som sædvanlig i oldn. *mér*, eller kort, som i got. *mis*¹⁾.

Dativendelsen i Ental af de personlige kjønsløse Pronomener betegnes endnu i Indskrifter med den kortere Rækkes Runer ved Runen *yr*. Saaledes *sar* Hällestad (Wimmer hist. Runemind. S. 85), *sqz* Jællinge (Wimmer S. 28).

Sidste Ord **wage** er Dativ af et Mandsnavn, som i Nominativ snarest har hedt **Wagar*. Andre Exempler paa Dativformer i Ental paa *-e* af Stammer paa *-a-* har jeg nævnt Norg. Indskr. I, 14. **mer wage** forbinder jeg nu, ligesom Noreen, syntaktisk med *liubu*: „kjær for mig Vag“.

Et Mandsnavn **Wagar*, Dat. **wage** kan jeg ellers ikke paavise. Dets etymologiske Betydning kan jeg ikke sikkert bestemme, ligesom jeg ikke med Tryghed tør afgjøre, om det i første Stavelse har kort eller langt *a*. I Tyskland, især i det nordvestlige, men ogsaa i det sydlige, forekommer, navnlig i 9de Aarh., et Mandsnavn *Wago*, der maaské, ligesom det angelsaks. Navn *Waga* (se Searle), er nær beslægtet med urnord. **wage** (Dat.). Muligt efter Formen kunde det være, at det urnord. Navn er **Wāgar* af Verbet *wegan*, jfr. oldn. *lāgr* af *liggja* og *māgr*, og at den etymologiske Betydning af dette **Wāgar* har været „han som løfter“²⁾. Men sandsynligt forekommer dette mig ikke.

En anden Formodning kunde vækkes ved Tanken paa den Overensstemmelse, som er paavist mellem adskillige germanske og galliske Navne³⁾. **Wāgar*, oprindeligt med Tonen paa sidste Stavelse, kunde være samme Navn som det galliske *Vacus* (Glück, Die bei Caesar vorkommenden keltischen Namen, S. 161), og oldtysk *Wago*, ags. *Waga* kunde være samme Navn som det galliske *Vaco*. De nævnte galliske Navne kunde mulig høre til glirsk *faig* sagde, *iar-faigim* jeg spørger, *r-air-facht* spurgte, oht. *giwahinnen giwuog* „erwähnen“, *giwaht* „Omtale, Berømmelse“. Det sidstnævnte Ord kunde da pege paa Navnets etymologiske Betydning. Til samme Rod hører vel oldn. *vátr* Vidne.

I **wage** blev *g* sandsynlig udtalt som palatal Spirant.

Da den Person, som indridser Minderunerne eller sætter Mindestenen, i de med den længere Rækkes Runer skrevne Mindeindskrifter regelret taler i første Person, antager jeg nu med Noreen (Altisl. u. altnorw. Gramm. ² S. 261), i Modsætning til min tidligere Opfatning, at **wage** er Navnet paa den Mand, som har ridset Mindeindskriften, og at **birgngu** er Navnet paa hans afdøde Søster, efter hvem Runerne ridses.

1) Noreen i Pauls Grundriss ² I S. 555 og S. 618 mener, at **mer** har langt *e* og er opstaaet af **mir*. Jeg savner Begrundelsen heraf.

2) Prof. Löffler vil forbinde **wage** med ags. *Wāgmund*, som i Beowulf-Digtet er Navn paa en geatisk (d. e. jydsk) Høvding. Jeg har i det sidstnævnte Navn seet en ags. Gjengivelse af nord. **Wēhmundr*, en ældre Form af *Vémundr*. **wage** tør ikke umiddelbart forbindes med tysk *wagen* „vove“, mht. *wāgen*, da dette Verbum, som er afledet af mht. *wāge* „Vægt“, endnu ikke i Oldhøitysk har Betydningen „vove“.

3) Kluge i Pauls Grundriss ² I 320; jfr. Norg. Indskr. I 79.

Heraf følger, at Runerne mellem *birgngu* og *swestar* maa tolkes anderledes, end jeg før har tolket dem.

Det staar nu tilbage at tolke disse efter *birgngu* nærmest følgende 4 Tegn. Intet af de øvrige Ord i Indskriften er et Verbum, men i en saavidt udførlig Indskrift som den fra Opedal venter man dog et Verbum. Derfor søger jeg i disse fire Tegn et Verbum, til hvilket den Dødes Navn *birgngu* er Subject, med Tilbehør til Verbet.

For at finde den rette Læsning og Tolkning er det nødvendigt at bestemme Betydningen af Tegn 9 og 11, som ikke forefindes i nogen anden urnordisk Indskrift. Jeg har før taget dette Tegn for et Forkortningstegn (Arkiv VIII S. 10—16). Jeg nævnte, at hvis fuldstændig Lydbetegnelse i Skrift her var anvendt, maatte dette Tegn nødvendig være et Vokaltegn, og jeg gjorde opmærksom paa, at *o* ellers ikke forekommer i Indskriften. Men jeg vovede ved min første Behandling af Indskriften ikke at læse dette Tegn som *o*, dels fordi *o* ellers har en ganske anden Form og dels, fordi jeg ved at læse Tegnet som *o* (altsaa *boro*) ikke fandt noget Ord, som kunde passe i Sammenhængen. Noreen (Altisl. u. altnorw. Gr. ² S. 261) læser Tegnet som *o*. Ogsaa jeg holder nu Tegnet for et Vokaltegn¹⁾.

Jeg er i Tvivl, om \times er en Form af *o*-Runen ⚔ og betegner Udtalens *ō* eller om Tegnet betegner Diphthongen *ōu*. I første Tilfælde er Tegnet \times sandsynlig opstaaet derved, at man har kantret ⚔ om, saaledes at Runen kom til at vende Benene mod venstre. Noget lignende er det, at ⚔ andensteds vendes om til \wedge . Den øverste Vinkel af ⚔ maa i dette Tilfælde være bleven til en ret Streg. Dette kunde sammenlignes med det, at Opedal-Indskriften har \square for *M*.

Men imod denne Opfatning af \times som *o* kan indvendes, at det da er besynderligt, at dette Tegn, som da maatte være mindre oprindeligt end ⚔ , ikke forekommer andensteds.

Hvis derimod \times betegner Diphthongen *ōu*, maa man antage, at Tegnet er dannet (men ikke først af den Mand, som har ridset Opedal-Indskriften) ved Forbindelse af ⚔ , saaledes at man af ⚔ har kastet bort den øverste Vinkel og af ⚔ kun har beholdt den lodrette Stav, som blev føiet til det af ⚔ beholdte Kors. Ved denne Opfatning bliver det forklaret, at Tegnet \times ikke ellers forekommer. Ved sidstnævnte Opfatning er \times opstaaet af en Binderune ved Skrivning af Runerne fra venstre mod høire og derfra overført til Indskrifter, der, som Opedal-Indskriften, gaa fra høire mod venstre. Det kan til Sammenligning nævnes, at man i Middelalderens islandske Runeskrift dannede et eneste Tegn for Tvetyden *ey*; se Den tredje og fjerde gramm. Afh. i Snorres Edda udg. af Bj. Olsen S. 48 (Sn. Edda ed. AM. II 78).

Saavidt jeg ser, kan man efter de Runeindskrifter, vi nu har tilbage, ikke med fuld Sikkerhed vælge mellem disse to Opfatninger af Tegnet \times paa Opedal-Stenen, hvilke begge for Indskriftens Mening føre til det samme.

Efter *birgngu* læser jeg altsaa nu enten *boro* eller *bo^uro^u*. Jeg har allerede

1) Noreens Tolkning kan jeg ikke holde for rigtig. Han synes at læse som ét Navn *birg[il]gubo^oro^o*? Men et saadant Navn vilde i sin Dannelse være besynderligt. Heller ikke vilde *u* i dette Navn tilstrækkelig kunne forsvares ved *kupumut* paa Helnæs-Stenen.

nævnt, at man heri venter et Verbum, hvortil den Dødes Navn *birgngu* er Subject, med en nærmere Bestemmelse til Verbet.

Paa Norrenæraa-Stenen fra Fyn c. 850 (Wimmer Runenschrift S. 357) tiltales den Døde:

furmutr
nigut : kubls

Efter den Dødes Navn følger her en Imperativ. Det samme venter man da paa Opedal-Stenen. Derfor tolker jeg nu *bo* eller *bo^u* som Imperativ = oldnorsk *bú*, østnord. *bo*.

Om Skiftet af *ō* og *ū* i denne og analoge Ordstammer se navnlig Noreen Abriss der urgerm. Lautl. S. 32—35 og v. Grienberger i Sievers Beitr. XXI 216 f.¹). Sidstnævnte Forfatter mener, at got. *bauan* har været udtalt *bōu-an*. Dette Verbum hører sammen med kirkeslav. *za-bāvā* „Ophold“. Hertil vil det passe godt, at man paa Opedal-Stenen læser *bo^u*.

Paa den anden Side kunde en Form *bo* som norsk og endog som vestnorsk støttes ved følgende Former. Oldnorsk har *bóndi*, *bændr*, *ból*; Maalet i Hjørundfjord paa Søndmør nu efter Ross *bo* (ved Siden af *tru*); Maalet i østre Mandals Fogderi efter Ross (S. 942) *bodde* (men *bu*, *bur*). Ligeledes har Dialekten i Brekken (Kapelsgn til Røros) *bodde* ved Siden af *bu* efter Noreen Abriss d. urgerm. Lautl. S. 33. Der hvor *Bua* (1-stavelser Tonehold) falder i Gaula, ligger efter Prof. Rygh Gaarden Bones.

Vokalen *o* (ikke *u*) i Imperativen *bo* kunde mulig forklares deraf, at her ingen Vokal følger.

Med Hensyn til Betydningen kan Brugen af *bo* eller *bo^u* her i Opedal-Indskriften sammenlignes med *bj ek fyr jord nedan* Alvism. 3 og med kristelige Udtryk som det glsvenske *mun han nu i hymmerike bo*. Betegnelsen for det Sted, paa eller i hvilket man bor, behøver ikke at være tilføjet; jfr. glsv. i Konunga Styrlise *got är i fridh boa*.

Hvis jeg rigtig har læst *bo* eller *bo^u* som et eget Ord, saa maa det følgende Ord være *ro* eller *ro^u*²). Dette kan efter Formen være instrumental Dativ = oldn. *ró*. Hvis denne Forklaring er rigtig, maa *ro* eller *ro^u* være sammendraget for **rōwu*. Indskriften har *u* i Udlyden af de tostavelser Former *liubu*, *minu*, som har lang første Stavelse. Men ved Siden af disse kan den sammendragne Form *ro* eller *ro^u* have været brugt, ligesom oldn. *klóm* ved Siden af *hófum*. At en Grundform **rōwu* maa forudsættes i instrumental Dat. sg. af oldn. *ró*, godtgjøres for Stammens Vedkommende af oht. *ruowa*, ags. *rōw*. For Endelsens Vedkommende af *u*-Omlyden i oldn. *gjof* o. s. v. og af oht. Dativformer som *gebu*. **rōwu* er da mulig gjennem et Mellemlid **rōu* (tostavelser) blevet først til *rōu* (enstavelser) og siden til *rō*. Dog følger af *ro* eller *ro^u* neppe, at *w* paa Opedal-Indskriftens

1) Jfr. Torp og Falk Dansk-Norskens Lydhistorie S. 152 f.

2) Formen af Rune 8 forklarer jeg saa, at Runeristeren først feilagtig har begyndt paa *r*, men derpaa rettet denne Rune til *b*. Dette taler for, at der med Rune 10 *r* begynder et nyt Ord. Thi i modsat Fald bliver det uforklarligt, at Runeristeren først feilagtig har begyndt at skrive *r* som Rune 8.

Tid var faldt bort i Indlyd foran *u* i alle Lydstillinger. De tidligste Exempler paa Bortfald af *w* i Nordisk foran *o* og *u*, som hidtil er kjendte, er *orte* By (Norg. Indskr. I 102 f.), *urte* Ødemotland (I 248). Disse Indskrifter synes at være meget yngre end Opedal-Indskriften. Derimod er *w* bevaret foran *u* eller *o* i sammensatte Navne, hvis sidste Led er „Ulv“, endnu paa Stenene fra Istaby, Stentofta og Gommor i Bleking, ja endog paa Råfsal-Stenen, hvis der skal læses *hariwulfs*. Men disse Ordformer er ikke analoge med *ro* eller *ro^u* af **rōwu* paa Opedal-Stenen. Constructionen *bo ro* eller *bo^u ro^u* „bo med Ro“ eller „bo i Ro“ er neppe utilstedelig.

I historisk Oldnorsk vilde man sige *með ró* eller *i ró*. Men i det ældre Sprog har man visselig kunnet bruge den instrumentale Dativ uden Præposition for at udtrykke samme Forhold; jfr. Delbrück Vgl. Syntax I S. 238—240.

Dog er en anden Opfatning mulig. Man vil kanské finde Udtrykket naturligere, naar *ro* eller *ro^u* forstaaes som Nomin. i Ental Hunkjøn (opstaaet af **rōwu*) af det Adjectiv, som i historisk Oldnorsk heder *rór* „rolig, fredsommelig“, f. Ex. *gefi hann os hagt ok rótt líf*, Oversættelse af *quietam et tranquillam vitam*.

Dog kan for den første og imod den anden Opfatning anføres, at Substantivet *ró* (oht. *ruowa*, gr. *ῥωή*) synes at være ældre end Adjectivet *rór*¹⁾.

Ligesom den Døde her tiltales med Ønsket *bo ro* (eller *bo^u ro^u*) „bo i Ro!“ eller „hvil i Fred“, saaledes indeholde flere latinske Indskrifter allerede fra hedensk Tid Ønsket „Gid dine Ben maa hvile i Ro“.

Appositionen *swestar minu* er adskilt fra *birnggu*, hvortil den hører, ved flere mellemkommende Ord. Lignende Ordstilling findes ofte ved Apposition i historisk Oldnorsk, f. Ex. i Oddernes-Indskriften: *ayintr karfi kirkiu þesa kosunnr olafs hins hala aopali sinu*.

Jeg gjengiver Opedal-Indskriften inddelt i Ord saaledes:

birnggu bo ro (eller *bo^u ro^u*) *swestar minu liubu mēr wage*

Dette oversætter jeg:

„Birging, bo i Ro (hvil i Fred), Søster min, kjær for mig Vag!²⁾

Indskriften synes ikke at være affattet i egentlige Vers, men Ordene er vistnok med Flid valgte saaledes, at de danner Allitteration og rythmiske Led: *Birgingu | bō rō || swestar minu | liubu mēr Wage ||*.

Vi tør kanské formode, at *rō* eller *rōu*, fordi det var opstaaet ved Sammen-

1) Ags. Adj. *rōw* „gentle, mild“ forekommer én Gang (brugt om Kløe).

2) Paa Stenens Indskriftside findes foran og efter Indskriften nogle svage indridsede Streger, som sikkerlig ikke har nogen sproglig Betydning. Saaledes skimtes lidt til høire for *I* i *liubu*, men noget lavere et svagt ridset, mod høire vendt Tegn, som ligner **P** (en **w**-Rune men med en større Krumstav end sædvanlig) eller en **p**-Rune med en Krumstav, som udgaar fra den rette Stavs Top. Oppe til venstre for *liubu* er paa selve Kanten ridset 3 Tegn: til høire **X**, til venstre for denne Rune en ret Stav, fra hvis Midte der synes at skraa nedad mod venstre en Kvist, som nedentil deler sig i to, og længst til venstre en kort ret Stav, som staar paa samme Basis som de to foregaaende Tegn, men som kun er halvt saa høi.

dragning af **rōwu*, dengang endnu havde Circumflex-Betoning og lang Vokal paa 3 morae.

Ordet *liubu* „kjær“ i Forbindelsen „Søster min, kjær for mig Vag“ fortjener at mærkes. I ingen anden urnordisk Indskrift er noget tilsvarende fundet, heller ikke i nordiske Mindeindskrifter paa reiste Stene fra Hedendommens Slutning. Men i den kristne Tids Begyndelse forekommer det, omend meget sjælden, at et Følelser-Forhold, som har knyttet den Afdøde til den Gjenlevende, der lader Indskriften udføre, saaledes er udtrykt. I Lilj. 650 siges det, at Runerne er indridsede bl. a. *iftix isikat brufur keran*, og Lilj. 230 har en Person ladet gjøre *at irmunt sun sin kaera*, hvis Afskriften er rigtig. Herved er tillige at mærke, at Adjectivet „kjær“ er af fremmed Oprindelse. I romerske Indskrifter er saadanne Udtryk, som nu falder os saa naturlige, derimod ganske almindelige.

Opedal-Indskriftens Tid tror jeg nu ikke at burde sætte saa langt tilbage som tidligere. Tørvik-Stenen B, der ligesom Opedal-Stenen er fra Hardanger, synes ligesom denne fra først af at have havt sin Plads inde i en Gravhaug, og begge Stene har en Indskrift, som er ridset, ikke hugget ind og som uden Ordadskillelse gaar fra høire mod venstre. I begge Indskrifter synes den Døde at tiltales. Tørvik-Indskriften B har jeg sat til omkring 725. Uagtet denne Indskrift aabenbart er meget yngre end Opedal-Indskriften, maa dog de nævnte Overensstemmelser advare os imod at sætte Opedal-Indskriften længer tilbage end f. Ex. Einang-Indskriften. Formen af e-Runen paa Opedal-Stenen kan ikke godtgjøre Indskriftens høie Ælde, da væsentlig samme Form er funden paa Krogsta-Stenen i Upland, hvis Indskrift jeg har sat til 650—700.

Rune 9 og 11 har jeg nu opfattet enten som o eller som Tegn for Tvetyden *ou*. Hvis dette hidtil ikke i nogen anden Indskrift fundne Tegn er en o-Rune, da er denne Form mindre oprindelig end den ellers forekommende. Runeforbindingen *ng* forekommer ellers ikke.

Den lukkede Form af Rune 5 *ɳ* stemmer nærmest overens med Runens Form paa Vadstena-Bracteaten, hvor den ligeledes er lukket.

Forøvrigt er Runeformerne paa Opedal-Stenen ensartede med Former, som findes i de ældste nordiske Indskrifter.

Opedal-Indskriftens Sprogformer er i det hele ensartede med de, vi finde i de ældste nordiske Indskrifter. En Sprogform som *swestar* tilhører et langt ældre Sprogtrin end *sustix* paa Tryggevalde-Stenen. Men hvis jeg rigtig har læst Rune 10—11 som *ro* eller som enstavelses *rōu* og tolket dette som opstaaet af **rōwu*, maa ogsaa denne Sprogform advare os imod at sætte Opedal-Indskriften længer tilbage end f. Ex. Einang-Indskriften. Dog vilde Formerne *bōu* og *rōu* vise tilbage til ældre Tid end *bō* og *rō*.

Efter alt formoder jeg nu, at Opedal-Indskriften ikke er ældre end 6te Aarhundred, men indenfor dette Aarhundred vover jeg ikke nærmere at bestemme dens Tid. Efter er løst Skjøn er jeg tilbøielig til at sætte den ikke tidligere end til Aarhundredets Midte.